VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (desmitā palāta paplašinātā sastāvā)

2022. gada 4. maijā *

Valsts atbalsts – Gaisa transports – Rumānijas īstenots atbalsta pasākums – *TAROM* glābšanas atbalsts – Lēmums necelt iebildumus – Prasība atcelt tiesību aktu – Ieinteresētās personas statuss – Procesuālo tiesību nodrošināšana – Pieņemamība – Pamatnostādnes par valsts atbalstu grūtībās nonākušu nefinanšu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai – Pasākums, kura mērķis ir novērst sociālās grūtības vai tirgus nepilnības – Princips "vienreiz un pēdējoreiz" – Agrāka atbalsta, kas piešķirts pirms Rumānijas pievienošanās Savienībai, ietekme – Nopietnas grūtības – Pienākums norādīt pamatojumu

Lietā T-718/20

Wizz Air Hungary Légiközlekedési Zrt. **(*Wizz Air Hungary Zrt.*)**, Budapešta (Ungārija), ko pārstāv *E. Vahida*, *S. Rating* un *I.-G. Metaxas-Maranghidis*, advokāti,

prasītāja,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv *L. Flynn*, *V. Bottka* un *I. Barcew*, pārstāvji,

atbildētāja,

VISPĀRĒJĀ TIESA (desmitā palāta paplašinātā sastāvā)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs S. Papasavs [*S. Papasavvas*], tiesneši A. Kornezovs [*A. Kornezov*], E. Butidžidžs [*E. Buttigieg*], G. Hese [*G. Hesse*] un D. Petrlīks [*D. Petrlík*] (referents),

sekretārs: I. Polalis [*I. Pollalis*], administrators,

ņemot vērā tiesvedības rakstveida daļu,

pēc 2021. gada 6. decembra tiesas sēdes,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – angļu.

Spriedums

1 Ar prasību, kas pamatota ar LESD 263. pantu, prasītāja *Wizz Air Hungary Légiközlekedési Zrt.* (*Wizz Air Hungary Zrt.*) lūdz atcelt Komisijas Lēmumu C(2020) 1160 *final* (2020. gada 24. februāris) par valsts atbalstu SA.56244 (2020/N) – Rumānija – Atbalsts *TAROM* glābšanai (OV 2020, C 310, 3. lpp.), ar ko Eiropas Komisija, pirmkārt, nav iebildusi pret atbalsta pasākumu, ar kuru Rumānija piešķīrusi *Compania Nationala de Transporturi Aeriene Romane* "*TAROM SA*" (turpmāk tekstā – "*TAROM*") aizdevumu 175 952 000 Rumānijas leju (RON) (aptuveni 36 660 000 EUR), kas atmaksājams sešu mēnešu perioda beigās, un, otrkārt, ir atzinusi šo atbalstu par saderīgu ar iekšējo tirgu (turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums").

Tiesvedības priekšvēsture un apstrīdētais lēmums

2 *TAROM* ir Rumānijas aviosabiedrība, kas darbojas no vienas lidostas platformas, kas atrodas Bukarestes (Rumānija) *OTP* starptautiskajā lidostā *Henri-Coandă*. Tā galvenokārt nodarbojas ar pasažieru, kravas un pasta aviopārvadājumiem. 2020. gada sākumā *TAROM* nodarbināja 1795 personas un tai bija 25 lidmašīnu flote. *TAROM* apkalpoja gan valsts, gan starptautiskus maršrutus.

3 2020. gada 19. februārī Rumānija paziņoja Komisijai par *TAROM* glābšanas atbalsta plānu, kuru veidoja aizdevums tās likviditātes vajadzību finansēšanai 175 952 000 RON (aptuveni 36 660 000 EUR), kas atmaksājams sešu mēnešu perioda beigās, paredzot priekšlaicīgas atmaksas iespēju (turpmāk tekstā – "atbalsta pasākums").

4 Komisija konstatēja, ka *TAROM* finansiālais stāvoklis iepriekšējos piecos gados būtiski pasliktinājies, un uzsvēra, ka kopējie zaudējumi laikposmā no 2004. līdz 2019. gadam sasnieguši 3 362 130 000 RON (aptuveni 715 350 000 EUR), tādējādi pārsniedzot vairāk nekā pusi *TAROM* kapitāla.

5 Par Rumānijas transporta tīklu situāciju Komisija norādīja, ka Rumānijas dzelzceļa un autoceļu tīklu vispārējais stāvoklis un uzticamība ir viduvēja un gaisa transports joprojām ir būtisks reģionālajai attīstībai šajā valstī, tostarp iekšējiem maršrutiem, kurus apkalpo *TAROM*.

6 Komisija norādīja, ka Rumānijas ieskatā, ja *TAROM* pamestu tirgu, nebūtu iespējams nodrošināt lidojumus jau veiktajām rezervācijām, jo *TAROM* konkurenti nevarētu īsā laikā pārņemt attiecīgos maršrutus, un tas ietekmētu lielu skaitu uzņēmumu, tostarp galvenokārt lidostas valsts iekšienē.

7 Pārbaudot atbalsta pasākumu, Komisija, pirmām kārtām, atzina, ka tas ir valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē.

8 Otrām kārtām, Komisija pārbaudīja, vai atbalsta pasākums ir saderīgs ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktu.

9 Pirmkārt, apstrīdētā lēmuma 52.–57. apsvērumā Komisija ir uzskatījusi, ka *TAROM* ir grūtībās nonācis uzņēmums Pamatnostādņu par valsts atbalstu grūtībās nonākušu nefinanšu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai (OV 2014, C 249, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "pamatnostādnes") izpratnē.

10 Otrkārt, apstrīdētā lēmuma 58.–65. apsvērumā Komisija ir norādījusi – Rumānijas sniegtā informācija pierāda, ka atbalsta pasākums atbilst pamatnostādņu 43.–52. punktā paredzētajam nosacījumam, saskaņā ar kuru valsts atbalstam ir jāveicina kopīgo interešu mērķa sasniegšana.

11 Treškārt, apstrīdētā lēmuma 66.–77. apsvērumā Komisija ir uzskatījusi, ka atbalsta pasākums ir piemērots izvirzītā mērķa sasniegšanai, proti, novērst *TAROM* maksātnespēju.

12 Ceturtkārt, šī lēmuma 78.–85. apsvērumā Komisija ir uzskatījusi, ka atbalsta pasākums ir samērīgs ar *TAROM* likviditātes vajadzībām sešu mēnešu laikposmā.

13 Piektkārt, apstrīdētā lēmuma 86.–89. apsvērumā Komisija ir secinājusi, ka ir izpildīts atbalsta neatkārtošanas nosacījums, kura ievērošana prasīta pamatnostādņu 70.–74. punktā.

14 Tāpēc Komisija saskaņā ar LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktu nolēma necelt iebildumus pret atbalsta pasākumu, jo tas esot saderīgs ar iekšējo tirgu.

Lietas dalībnieku prasījumi

15 Prasītājas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– atcelt apstrīdēto lēmumu;

– piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

16 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– noraidīt prasību kā nepamatotu;

– piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Juridiskais pamatojums

Par pieņemamību

17 Prasītāja apgalvo, ka tai ir *locus standi* un interese celt prasību kā ieinteresētajai pusei LESD 108. panta 2. punkta izpratnē un kā ieinteresētajai personai Padomes Regulas (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD] 108. panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.), 1. panta h) punkta izpratnē.

18 Komisija neapstrīd prasības pieņemamību.

19 Šajā ziņā ir jāatgādina – ja, kā tas ir šajā lietā, Komisija pieņem lēmumu necelt iebildumus, pamatojoties uz Regulas 2015/1589 4. panta 3. punktu, tā ne tikai atzīst aplūkojamos pasākumus par saderīgiem ar iekšējo tirgu, bet arī netieši atsakās sākt LESD 108. panta 2. punktā un minētās regulas 6. panta 1. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2011. gada 27. oktobris, Austrija/*Scheucher-Fleisch* u.c., C-47/10 P, EU:C:2011:698, 42. punkts un tajā minētā judikatūra). Ja pēc iepriekšējas izskatīšanas Komisija konstatē, ka paziņotais pasākums rada šaubas par tā saderību ar iekšējo tirgu, tai, pamatojoties uz

Regulas 2015/1589 4. panta 4. punktu, ir jāpieņem lēmums par LESD 108. panta 2. punktā un minētās regulas 6. panta 1. punktā paredzētās formālās izmeklēšanas procedūras sākšanu. Saskaņā ar šo pēdējo minēto tiesību normu šādā lēmumā attiecīgā dalībvalsts un ieinteresētās personas tiek aicinātas noteiktā laikā, kas parasti nepārsniedz vienu mēnesi, iesniegt savus apsvērumus (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2011. gada 24. maijs, Komisija/*Kronoply* un *Kronotex*, C-83/09 P, EU:C:2011:341, 46. punkts).

20 Ja nav sākta formālā izmeklēšanas procedūra, ieinteresētajām personām, kuras būtu varējušas iesniegt apsvērumus otrajā stadijā, šāda iespēja ir liegta. Lai to vērstu par labu, tām ir atzītas tiesības Savienības tiesā apstrīdēt Komisijas lēmumu nesākt formālo izmeklēšanas procedūru. Tādējādi tāda prasība atcelt lēmumu, kura pamatā ir LESD 108. panta 3. punkts, ko ir cēlusi ieinteresētā puse LESD 108. panta 2. punkta izpratnē, ir pieņemama, ja šīs prasības autors vēlas aizsargāt procesuālās tiesības, kas tam izriet no pēdējās minētās tiesību normas (spriedumi, 2010. gada 18. novembris, *NDSHT*/Komisija, C-322/09 P, EU:C:2010:701, 56. punkts, un 2021. gada 9. jūnijs, *Ryanair*/Komisija (*Condor*; Covid-19), T-665/20, EU:T:2021:344, 26. punkts).

21 Šādu ieinteresēto personu vidū atbilstoši Regulas 2015/1589 1. panta h) punktam citastarp ir atbalsta pasākuma saņēmēja konkurenti (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 3. septembris, *Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland* u.c./Komisija, C-817/18 P, EU:C:2020:637, 50. punkts, un 2021. gada 9. jūnijs, *Ryanair*/Komisija (*Condor*; Covid-19), T-665/20, EU:T:2021:344, 28. punkts).

22 Šajā lietā ir jānorāda, ka starp prasītāju un *TAROM* – atbalsta pasākuma saņēmēju – pastāv konkurences attiecības. Proti, prasītāja apgalvoja, un tas nav apstrīdēts, ka 2019. gadā tā esot bijusi lielākā aviosabiedrība Rumānijā pasažieru sēdvietu īpatsvara ziņā. Proti, tai piederēja 40,8 % no tām – kamēr *TAROM* tikai 15,3 % –, un tā pārvadāja aptuveni 9,3 miljonus pasažieru gadā uz Rumāniju un no tās, kā arī šīs valsts iekšzemes maršrutos. Tā arī uzsvēra, ka tās vēl pirms Covid-19 pandēmijas sākuma izstrādātais lidojumu plāns 2020. gada vasarai ietvēra 163 maršrutus no 11 Rumānijas lidostām.

23 Līdz ar to prasītāja ir ieinteresētā persona, kurai ir interese nodrošināt tai no LESD 108. panta 2. punkta izrietošo procesuālo tiesību aizsardzību.

24 Tālab prasība ir jāatzīst par pieņemamu, ciktāl prasītāja tajā apgalvo, ka ir pārkāptas tās procesuālās tiesības.

25 Proti, ir jānorāda, ka prasības pamatojumam prasītāja izvirza četrus pamatus, kuri attiecas, pirmkārt, uz acīmredzamu kļūdu vērtējumā, vai atbalsta pasākums veicina skaidri definēta kopīgu interešu mērķa sasniegšanu, otrkārt, uz tiesību kļūdu un acīmredzamu kļūdu vērtējumā saistībā ar nosacījumu par atbalsta neatkārtošanu, treškārt, uz nopietnu grūtību esamību, kuru dēļ Komisijai būtu bijis jāsāk formālā izmeklēšanas procedūra, un, ceturtkārt, uz LESD 296. pantā paredzētā pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi.

26 Vispirms ir jākonstatē, ka ar trešo pamatu prasītāja skaidri vēlas panākt savu procesuālo tiesību ievērošanu. Šajā ziņā turklāt jānorāda, ka prasītāja savu procesuālo tiesību aizsardzībai var izmantot līdzekļus, ar kuriem var pierādīt, ka informācijas un pierādījumu, kas bija vai varēja būt Komisijas rīcībā paziņotā pasākuma iepriekšējās izskatīšanas stadijā, vērtējumam būtu bijis jārada šaubas par šī pasākuma saderību ar iekšējo tirgu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2008. gada

22. decembris, *Régie Networks*, C-333/07, EU:C:2008:764, 81. punkts; 2009. gada 9. jūlijs, *3F* /Komisija, C-319/07 P, EU:C:2009:435, 35. punkts, un 2021. gada 9. jūnijs, *Ryanair*/Komisija (*Condor*; Covid-19), T-665/20, EU:T:2021:344, 31. punkts).

27 Tātad jākonstatē, ka trešais pamats ir pieņemams.

28 Saistībā ar pirmo un otro pamatu ir jāprecizē, ka prasītāja, lai pierādītu savu procesuālo tiesību pārkāpumu šaubu dēļ, ko atbalsta pasākums būtu varējis radīt attiecībā uz tā saderību ar iekšējo tirgu, ir tiesīga izvirzīt argumentus, lai pierādītu, ka Komisijas konstatējums par šī pasākuma saderību ar iekšējo tirgu ir kļūdains, un tas *a fortiori* liecina, ka Komisijai, izvērtējot šī pasākuma saderību ar iekšējo tirgu, bija jābūt šaubām. Līdz ar to Vispārējā tiesa ir tiesīga pēc būtības pārbaudīt prasītājas pirmā un otrā pamata argumentus, lai pārliecinātos, vai tie var apstiprināt tās skaidri izvirzīto pamatu par tādu šaubu esamību, kuras pamato LESD 108. panta 2. punktā paredzētās procedūras sākšanu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 13. jūnijs, *Ryanair* /Komisija, C-287/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:395, 57.–60. punkts; 2019. gada 6. maijs, *Scor* /Komisija, T-135/17, nav publicēts, EU:T:2019:287, 77. punkts, un 2021. gada 9. jūnijs, *Ryanair* /Komisija (*Condor*; Covid-19), T-665/20, EU:T:2021:344, 32. punkts).

29 Attiecībā uz ceturto pamatu par pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi ir jāuzsver, ka pienākuma norādīt pamatojumu neizpilde ir uzskatāma par būtisku procedūras noteikumu pārkāpumu un ir absolūts pamats, kas Savienības tiesai ir jāizvirza pēc savas ierosmes un kas neattiecas uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu pēc būtības (spriedums, 2021. gada 19. maijs, *Ryanair* /Komisija (*TAP*; Covid-19), T-465/20, EU:T:2021:284, 29. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 1998. gada 2. aprīlis, Komisija/*Sytraval* un *Brink's France*, C-367/95 P, EU:C:1998:154, 67. punkts).

Par lietas būtību

30 Ņemot vērā šī sprieduma 25.–29. punktā izklāstīto analīzi, vispirms ir jāizvērtē trešais pamats.

Par trešo pamatu – nopietnu grūtību esamību, kuru dēļ Komisijai būtu bijis jāsāk formālā izmeklēšanas procedūra

31 Prasītāja apgalvo, ka Komisija nav pietiekami un pilnīgi pārbaudījusi, pirmkārt, vai ir izpildīts nosacījums, ka *TAROM* glābšana veicina kopīgo interešu mērķa sasniegšanu, un, otrkārt, vai ir izpildīts nosacījums par atbalsta grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai neatkārtošanu. Šajā ziņā tā atsaucas uz prasības divu pirmo pamatu saturu un no tā secina, ka šie trūkumi liecina par nopietnu grūtību pastāvēšanu, kuru dēļ Komisijai būtu bijis jāsāk formālā izmeklēšanas procedūra.

32 Prasītāja arī apgalvo, ka atbalsta pasākuma pārbaudes procedūras iznākums varētu būt citāds, ja Komisija būtu ievērojusi prasītājas procesuālās tiesības, dodot tai iespēju sniegt apsvērumus par šo pasākumu un iesniegt informāciju par faktiem vai cita veida informāciju.

– *Ievada apsvērumi*

33 Vispirms ir jānorāda, ka, ņemot vērā prasītājas argumentāciju, Vispārējai tiesai, izvērtējot šo prasību, ir jāpārbauda, vai Komisija ir ievērojusi abus pamatnostādnēs paredzētos nosacījumus, lai glābšanas atbalstu grūtībās nonākušam uzņēmumam varētu uzskatīt par saderīgu ar iekšējo tirgu, proti, nosacījumu, ka atbalsta pasākums veicina kopīgo interešu mērķa sasniegšanu un atbalsta grūtībās nonākušam uzņēmumam neatkārtošanu.

34 Attiecībā uz pirmo no šiem nosacījumiem Vispārējā tiesa, ņemot vērā 2020. gada 22. septembra spriedumu Austrija/Komisija (C-594/18 P, EU:C:2020:742), uzskata par nepieciešamu norādīt – no pamatnostādņu 43. punkta izriet, ka, lai valsts atbalsta pasākums tiktu atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz šīm pamatnostādnēm, tam ir jābūt kopīgo interešu mērķim. Saskaņā ar šo pašu punktu šī prasība izpaužas kā nosacījums, saskaņā ar kuru šāda pasākuma mērķim ir jābūt "vērstam uz sociālo grūtību vai tirgus nepilnību novēršanu". To apstiprina pamatnostādņu 44. punkts, saskaņā ar kuru dalībvalstīm ir jāpierāda, ka saņēmēja iziešana no tirgus, visticamāk, radītu būtiskas sociālās grūtības vai nopietnu tirgus nepilnību. Šīs prasības saturs tādējādi ir saistīts ar LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktā paredzēto nosacījumu, ka atbalsta pasākumam ir jāveicina konkrētu saimniecisko darbību vai konkrētu tautsaimniecības jomu attīstība, kā lietas dalībnieki to turklāt apgalvoja tiesas sēdē.

35 No tā izriet, ka pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētās prasības būtība nav pretrunā LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktam – un to neviens no lietas dalībniekiem arī neapgalvo – un ka, nosakot šo prasību, ar pamatnostādnēm nav nepamatoti samazināta šīs tiesību normas piemērošanas joma attiecībā uz valsts atbalsta pasākuma saderības pārbaudi 2020. gada 22. septembra sprieduma Austrija/Komisija (C-594/18 P, EU:C:2020:742, 24. punkts) izpratnē. Turklāt no minētā sprieduma 66. un 67. punkta izriet – apstāklis, ka plānotais atbalsts ļauj novērst tirgus nepilnības, var būt atbilstošs elements, lai novērtētu šī atbalsta saderību atbilstoši LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktam.

– *Par pierādīšanas pienākuma noteikumiem, kas piemērojami, pārbaudot pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētās prasības*

36 Prasītāja apgalvo, ka Komisija nav ievērojusi pamatnostādņu 8. un 43. punktā noteiktās prasības. Tā it īpaši uzskata, ka Rumānijas valstij bija jāpierāda to negatīvo seku patiesums, kuras ar atbalsta pasākumu tiecas novērst. Tā, piemēram, šai valstij esot bijis jāpierāda, ka citas aviosabiedrības nevarēs pārņemt noteiktus maršrutus, kurus pašlaik apkalpo *TAROM*. Komisija esot kļūdījusies, pieļaujot, ka Rumānijas valsts pierāda tikai, ka ir ticams, ka atbalsta pasākums atbilst pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētajām prasībām.

37 Komisija uzskata, ka prasītājas argumenti ir jānoraida.

38 Šajā ziņā vispirms no pamatnostādņu 43. punkta teksta izriet, ka attiecīgajai dalībvalstij ir jāpierāda, ka atbalsts "ir vērsts" uz sociālo grūtību vai tirgus nepilnību novēršanu.

39 Minētais punkts jālasa kopā ar Pamatnostādņu 44. punkta b) apakšpunktu, kurā precizēts, ka dalībvalstīm ir jāpierāda, ka saņēmēja iziešana no tirgus, "visticamāk", radītu būtiskas sociālās grūtības vai nopietnu tirgus nepilnību, konkrēti pierādot, ka pastāv "risks" pārtraukt tāda būtiska pakalpojuma sniegšanu, ko ir grūti dublēt, un jebkuram konkurentam būtu grūti pārņemt tā sniegšanu.

40 No tā izriet, ka attiecīgajai dalībvalstij nav jāpierāda, ka atbalsta pasākuma neesamības gadījumā atbalsta saņēmēja saistību neizpildes dēļ noteikti rastos konkrētas negatīvas sekas, bet vienīgi – ka tās var rasties.

41 Turklāt informācija, ko šajā ziņā sniegusi dalībvalsts, pēc sava rakstura var attiekties tikai uz notikumiem nākotnē, kuru iestāšanās brīdī, kad Komisijai tiek paziņots par atbalstu, nav droši zināma. Tādējādi šiem elementiem ir jāļauj Komisijai analizēt potenciālos scenārijus par negatīvajām sekām, ko radītu atbalsta pasākuma neveikšana.

42 Visbeidzot no judikatūras izriet, ka tāda lēmuma necelt iebildumus tiesiskums, kāds ir apstrīdētais lēmums, kas ir pamatots ar Regulas 2015/1589 4. panta 3. punktu, ir atkarīgs no tā, vai Komisijai, paziņotā pasākuma iepriekšējas izskatīšanas posmā izskatot tās rīcībā esošo informāciju un pierādījumus, objektīvi vajadzēja rasties šaubām par šī pasākuma saderību ar iekšējo tirgu, ņemot vērā, ka šādu šaubu gadījumā ir jāsāk oficiālā izmeklēšanas procedūra, kurā var piedalīties šīs regulas 1. panta h) punktā minētās ieinteresētās personas (spriedumi, 2020. gada 3. septembris, *Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland* u.c./Komisija, C-817/18 P, EU:C:2020:637, 80. punkts, un 2021. gada 2. septembris, Komisija/*Tempus Energy* un *Tempus Energy Technology*, C-57/19 P, EU:C:2021:663, 38. punkts).

43 Pierādījumi šaubu esamībai par attiecīgā atbalsta saderību ar iekšējo tirgu, kas jāmeklē gan apstākļos, kādos tika pieņemts lēmums necelt iebildumus, gan šī lēmuma saturā, ir jāiesniedz personai, kas lūdz atcelt šo lēmumu, pamatojoties uz konsekventu netiešo pierādījumu kopumu (spriedumi, 2020. gada 3. septembris, *Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland* u.c./Komisija, C-817/18 P, EU:C:2020:637, 82. punkts, un 2021. gada 2. septembris, Komisija/*Tempus Energy* un *Tempus Energy Technology*, C-57/19 P, EU:C:2021:663, 40. punkts).

44 Šādos apstākļos, lai izvērtētu apstrīdētā lēmuma tiesiskumu, nav jāpārbauda, vai Komisija ir pierādījusi, ka tad, ja atbalsta pasākuma nebūtu, noteikti rastos sociālās grūtības vai tirgus nepilnības, un ka šis pasākums ļautu no tām pārliecinoši izvairīties vai tās droši novērst. Taču ir jāpārbauda, vai prasītāja ir pierādījusi nopietnu grūtību pastāvēšanu, ņemot vērā informāciju un ziņas, kuras bija vai varēja būt Komisijas rīcībā un kurām būtu bijis Komisijai jārada šaubas par to, vai pastāv risks, ka atbalsta pasākuma neesamības gadījumā šādas sociālās grūtības vai tirgus nepilnības radīsies vai ka ar atbalsta pasākumu no tām varēs izvairīties vai tās novērst.

45 Tātad prasītājas argumentācija ir jānoraida.

– Par norādēm uz nopietnu grūtību pastāvēšanu saistībā ar pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētajām prasībām

46 Trešā pamata pirmajā daļā, kurā ietverta atsauce arī uz pirmo pamatu, prasītāja apgalvo, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdas, izvērtējot pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzēto prasību izpildi. Pirmkārt, tā norāda, ka Komisijai esot vajadzējis šaubīties par *TAROM* nozīmi valsts tirgū. Otrkārt, tā uzskata, ka Komisija nav izvērtējusi, vai *TAROM* varētu tikt aizstāta minētajos iekšējos maršrutos. Treškārt, tā norāda, ka Komisija atbalsta pasākuma saderības pārbaudē nav izvērtējusi nenozīmīgo *TAROM* īpatsvaru starptautiskajos savienojumos.

47 Komisija uzskata, ka prasītājas argumenti ir jānoraida.

48 Šajā sakarā ir jāuzsver, ka apstrīdētā lēmuma 58.–65. apsvērumā Komisija ir pārbaudījusi, vai atbalsta pasākums atbilst pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētajām prasībām, uzskatot, ka saskaņā ar pamatnostādnēm bija jāpierāda, ka šis pasākums bija vērsts uz sociālo grūtību vai tirgus nepilnību novēršanu.

49 Apstrīdētā lēmuma 59. un 60. apsvērumā tā ir atzinusi par pierādītu, ka *TAROM* ir noteicošā loma, nodrošinot reģionālos savienojumus Rumānijas iekšienē, jo šī sabiedrība viena pati nodrošinājusi vairākus iekšzemes maršrutus. Turklāt *TAROM* darbības izbeigšana ietekmētu 460 000 pasažieru, kas jau rezervējuši lidojumus, tostarp 63 000 pasažieru maršrutos, ko apkalpo tikai šī sabiedrība. Par pēdējiem minētajiem maršrutiem Komisija šī lēmuma 61. un 62. apsvērumā ir atzinusi, ka ir maz ticams, ka konkurējošās aviosabiedrības varētu pilnībā nodrošināt to apkalpošanu, un tas ietekmētu Rumānijas reģionālos savienojumus, ņemot vērā slikto ceļu un dzelzceļa infrastruktūras stāvokli, kas nesniedz stabilas alternatīvas minēto maršrutu pasažieriem. Apstrīdētā lēmuma 63. apsvērumā Komisija ir uzsvērusi, ka *TAROM* darbības izbeigšana varētu kaitēt Rumānijas reģionu, it īpaši reģionālo lidostu, ekonomiskajai situācijai tādā apmērā, ka samazinātos saimnieciskā darbība, un rezultātā kristos ceļojumu pakalpojumu pieprasījums. Šī paša lēmuma 64. apsvērumā tā, pamatojoties uz sniegto informāciju, ir konstatējusi, ka pastāv konkrēts risks, ka Rumānijā tiktu pārtraukti pasažieru gaisa pārvadājumu pakalpojumi, un minētā lēmuma 65. apsvērumā tā būtībā ir secinājusi, ka, izvairoties no nenovēršama un potenciāli traucējoša likvidācijas procesa, atbalsta pasākums ļautu izvairīties no nopietnām sociālām grūtībām un būtiskām tirgus nepilnībām.

50 Šajā ziņā, pirmkārt, ir jānorāda, ka Komisijas analīzi nevar atspēkot prasītājas arguments, ka Komisija neesot izvērtējusi tirgus lielumu un *TAROM* nozīmi valsts iekšējos un starptautiskajos maršrutos.

51 Ir jānorāda, ka pamatnostādņu 43. punkts un 44. punkta b) apakšpunkts neuzliek Komisijai pienākumu ņemt vērā konkrētā tirgus lielumu, pārbaudot, vai attiecīgais pakalpojums ir "nozīmīgs". Tādējādi, pat ja konkrētais tirgus ir samērā neliels, tas nenozīmē, ka šajā tirgū sniegtais pakalpojums nevar būt nozīmīgs pamatnostādņu izpratnē.

52 Komisijas analīze šajā lietā būtībā ir balstīta uz konstatējumu, ka *TAROM* darbības izbeigšana kaitēs to Rumānijas reģionu savienojamībai, kuros lidojumus nodrošina vienīgi šī aviosabiedrība, savienojamībai, kā arī šo reģionu ekonomiskajai situācijai un ka šajā gadījumā pastāv konkrēts risks, ka Rumānijā tiks pārtraukti atsevišķi pasažieru gaisa pārvadājumu pakalpojumi.

53 Šajā ziņā ir jāuzsver, ka, tā kā nav reālu alternatīvu Rumānijas autoceļu un dzelzceļu infrastruktūras sliktā stāvokļa dēļ – un to prasītāja nav apstrīdējusi –, reģionālos savienojumus ar iekšējiem lidojumiem un Rumānijas starptautiskos savienojumus Komisija pamatoti varēja uzskatīt par svarīgu pakalpojumu, kura pārtraukšana varētu radīt nopietnas sociālas grūtības vai tirgus nepilnības pamatnostādņu 44. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

54 Turklāt, ciktāl prasītāja apgalvo, ka, ņemot vērā nelielo *TAROM* daļu valsts gaisa pārvadājumu tirgū, atbalsta summa par katru pasažieri šķietot nesamērīga, tā būtībā apšauba atbalsta pasākuma samērīgumu.

55 Šajā ziņā prasītāja nav pierādījusi, ka tādu sabiedriskā pakalpojuma saistību ieviešana, kuras būtu uzticētas *TAROM*, kā tā to ierosina, būtu varējusi notikt pietiekami īsā termiņā, lai izvairītos, ka tā tirgu pamet – un tā neizbēgamība nav apstrīdēta. Tāpat tā nav pierādījusi, ka šādas sabiedrisko pakalpojumu saistības būtu varējušas novērst *TAROM* darbības izbeigšanu un no tā izrietošās sekas attiecībā uz attiecīgo Rumānijas reģionu savienojamību un saimniecisko darbību.

56 Otrkārt, attiecībā uz prasītājas argumentiem saistībā ar *TAROM* aizstāšanu iekšējos maršrutos ir jāatgādina, ka lēmuma necelt iebildumus, kas pieņemts iepriekšējas izskatīšanas procedūras beigās, tiesiskums Savienības tiesai ir jāvērtē, pamatojoties ne tikai uz informāciju, kāda bijusi Komisijas rīcībā lēmuma pieņemšanas brīdī, bet arī uz elementiem, kuri varēja būt tās rīcībā (spriedumi, 2021. gada 29. aprīlis, *Achemos Grupė* un *Achema*/Komisija, C-847/19 P, nav publicēts, EU:C:2021:343, 41. punkts, un 2021. gada 2. septembris, Komisija/*Tempus Energy* un *Tempus Energy Technology*, C-57/19 P, EU:C:2021:663, 42. punkts).

57 Lai gan, izvērtējot valsts atbalsta esamību un tiesiskumu, var būt nepieciešams, lai Komisija vajadzības gadījumā veiktu ne tikai to faktisko un tiesisko apstākļu pārbaudi, kuri tai darīti zināmi, no tā nevar secināt, ka tai pēc savas iniciatīvas un bez jebkādas norādes šajā ziņā būtu jāizmeklē visa informācija, kurai varētu būt saikne ar tās izskatāmo lietu, pat ja šī informācija būtu publiski pieejama (skat. spriedumu, 2021. gada 2. septembris, Komisija/*Tempus Energy* un *Tempus Energy Technology*, C-57/19 P, EU:C:2021:663, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).

58 Šajā kontekstā vispirms – pretēji prasītājas apgalvotajam – ir jānorāda, ka iespējamību, ka *TAROM* konkurenti varētu aizstāt šo sabiedrību tās ekskluzīvi apkalpotajos iekšējos maršrutos, Komisija ir izvērtējusi apstrīdētā lēmuma 61. apsvērumā. Proti, no šī apsvēruma satura, kurā šajā ziņā ir atsauce uz šī lēmuma 17. apsvērumu, izriet, ka Komisija ir uzskatījusi par maz ticamu, ka konkurējošās aviosabiedrības, kas darbojas Rumānijas tirgū un galvenokārt ir zemo cenu aviosabiedrības, ienāktu šajā tirgū, lai nodrošinātu visus šos savienojumus, jo šo sabiedrību komerciālā ieinteresētība šajā ziņā šķiet zema. Šajā ziņā Komisija ir norādījusi, ka pieprasījums šajos maršrutos būtu zems pasažieru skaita lidojumā ziņā un ka nebūtu rentabli veikt šādus maršrutus ar lidmašīnām ar vairāk sēdvietām – kādas parasti izmanto zemo cenu aviosabiedrības – nekā tām, kuras izmanto *TAROM*. Tā norādīja, ka zemo cenu aviosabiedrību ekonomiskais modelis ir balstīts uz kvantitāti un viendabīgu floti, lai samazinātu izmaksas.

59 Turklāt, lai gan prasītāja apgalvo, ka ar *TAROM* konkurējošās aviosabiedrības apkalpoja trīs no septiņiem iekšējiem maršrutiem, kas šajā lēmumā ir norādīti kā tādi, kurus ekskluzīvi apkalpo *TAROM*, tā neapstrīd, ka četrus pārējos iekšzemes maršrutus noteikti apkalpoja vienīgi *TAROM*.

60 Turklāt tā nav iesniegusi pietiekamus pierādījumus tam, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienā minētās konkurējošās aviosabiedrības apkalpoja šos trīs iekšējos maršrutus.

61 Tādējādi, pirmkārt, prasītājas iesniegtais izvilkums no aviosabiedrības interneta vietnes ļauj vienīgi konstatēt, ka šī aviosabiedrība trīs attiecīgos iekšzemes maršrutus apkalpoja 2020. gada 3. novembrī, proti, pēc apstrīdētā lēmuma pieņemšanas datuma. Līdz ar to nevar apstrīdēt, ka Komisija šajā lēmumā nevarēja ņemt vērā no minētā dokumenta izrietošo informāciju.

62 Otrkārt, attiecībā uz citu dokumentu, kuru prasītāja iesniegusi Vispārējā tiesā un saskaņā ar kuru dažus no iekšējiem un starptautiskajiem maršrutiem, kas apstrīdētajā lēmumā tika atzīti par *TAROM* ekskluzīvi apkalpotiem, apkalpoja arī tās konkurenti, prasītāja tiesas sēdē precizēja, ka

runa ir par tās pašas izstrādātu tabulu, kurā ir ietverta informācija par gaisa satiksmes maršrutiem noteiktā laikposmā, ko sniegusi sabiedrība, kura specializējas datu par dažādiem pastāvošiem aviomaršrutiem apkopošanā un apstrādē.

63 Tomēr, pat pieņemot, ka šajā tabulā ietvertā informācija ir uzticama, tā apstiprina, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī *TAROM* viena pati ir apkalpojusi vairākus attiecīgos lidojumu maršrutus, kā to turklāt atzīst prasītāja. Papildus tam, runājot par citiem attiecīgajiem lidojumu maršrutiem, šajā informācijā nav precizēts, ka citas aviosabiedrības tos būtu apkalpojušas arī periodiski – gada vai sezonālā aspektā – un noteiktā ritmā – piemēram, ik dienu vai katru nedēļu –, kas tām būtu radījis konkurences attiecības ar *TAROM*. Nedz minētajā tabulā, nedz prasītājas rakstveida dokumentos šādas informācijas nav.

64 Tādējādi, pieņemot, ka tas ir pierādīts, apstāklis, ka citas aviosabiedrības kādā brīdī 2019. gadā ir apkalpojušas noteiktus iekšējos un starptautiskos maršrutus, nepierāda, ka šīs aviosabiedrības būtu varējušas viegli nodrošināt *TAROM* sniegto pakalpojumu gadījumā, ja tā vairs nedarbotos visos tās ekskluzīvi apkalpotajos maršrutos.

65 Turklāt, ciktāl prasītāja prasības pieteikumā norāda, ka minētajā tabulā ietvertā informācija ir iegūta no tādiem publiski pieejamiem avotiem kā aviosabiedrību interneta vietnes, ir jāatgādina, kā tas izriet no šī sprieduma 57. punktā minētās judikatūras, ka Komisijai pēc savas iniciatīvas un bez jebkādiem iemesliem šajā ziņā nav pienākuma meklēt jebkādu informāciju, kurai varētu būt saikne ar tajā izskatāmo lietu, pat ja šāda informācija būtu publiski pieejama.

66 Turklāt, kā prasītāja atzina tiesas sēdē attiecībā uz savu gadījumu, tā nav iesniegusi nevienu pierādījumu, ka ar *TAROM* konkurējošās aviosabiedrības būtu bijušas gatavas pārņemt visus *TAROM* ekskluzīvi apkalpotos maršrutus, ja pēdējā minētā būtu izstājusies no tirgus.

67 Visbeidzot, pat pieņemot, ka *TAROM* būtu bijis iespējams aizstāt atsevišķos attiecīgos iekšējos vai starptautiskos savienojumos, prasītāja nav arī pierādījusi, ka, ņemot vērā iespējamo un nenovēršamo *TAROM* darbības izbeigšanu, šī aizstāšana būtu varējusi notikt ātri, lai cik vien iespējams izvairītos no jebkādas pakalpojumu pārtraukšanas un ar nosacījumiem, kas ir līdzīgi tiem, ar kādiem šie savienojumi tiek apkalpoti.

68 Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka nav strīda par to, ka *TAROM* rīcībā ir starveida tīkls un ka tādējādi tā var piedāvāt savienojumu ar Bukarestes lidostu pasažieriem no reģionālajām lidostām, kamēr tās konkurenti, kas darbojas iekšējos maršrutos, kuri nav *TAROM* ekskluzīvi apkalpotie, izmanto tīklus ar lidojumiem no vienas vietas uz citu. Prasītāja nav apstrīdējusi, kā to apgalvo Komisija, ka savienojums ar valsts vai starptautiskiem galamērķiem no Bukarestes lidostas var īpaši apmierinoši nodrošināt reģionālo savienojamību.

69 Turklāt attiecībā uz apgalvoto jaudas pārpalikumu, kas Rumānijā pastāvēja apstrīdētā lēmuma pieņemšanas datumā, prasītāja neapstrīd ne to, kā norāda Komisija, ka vairāk nekā puse lidmašīnu šajā datumā piederēja *TAROM*, ne arī to, ka parasti ar *TAROM* konkurējošās aviosabiedrības, kas visas ir zemo cenu aviosabiedrības, izmanto lidmašīnas ar lielāku pasažieru pārvadājumu jaudu nekā tām lidmašīnām, ko *TAROM* izmanto tās ekskluzīvi apkalpotajos maršrutos. Prasītāja nepaskaidro, kādā mērā ar šādām lidmašīnām būtu rentabli veikt attiecīgos iekšējos maršrutus, kuros ir samērā neliels pasažieru skaits.

70 Katrā ziņā, ņemot vērā šī sprieduma 57. punktā minēto judikatūru, Komisijai nebija pienākuma papildus informācijai, ko tai iesniegusi dalībvalsts, pēc savas iniciatīvas un bez jebkādiem iemesliem šajā ziņā meklēt informāciju, kas varētu norādīt, ka *TAROM* konkurējošās aviosabiedrības, neraugoties uz to īpašībām, kas minētas šī sprieduma 69. punktā, bija gatavas apkalpot attiecīgos iekšējos maršrutus.

71 It īpaši no Vispārējās tiesas rīcībā esošajām ziņām neizriet, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas datumā lidojumiem neizmantoto lidmašīnu skaits kā norāde par jaudas pārpalikumu Rumānijā šajā datumā bija informācija, kura Komisijai būtu bijis jāmeklē pēc savas iniciatīvas.

72 Visbeidzot, arguments, ka aviosabiedrības bankrots neietekmēšot dalībvalsts savienojamību, ir spekulatīvs, un ar to nevar pierādīt, ka varētu izvairīties no *TAROM* darbības pārtraukšanas sekām attiecībā uz pasažieriem *TAROM* ekskluzīvi apkalpotajos iekšējos un starptautiskajos maršrutos, jo prasītāja nav pierādījusi, ka *TAROM* konkurējošās aviosabiedrības būtu varējušas pārņemt šos maršrutus pēdējās minētās darbības izbeigšanas gadījumā.

73 Treškārt, attiecībā uz argumentu, ar kuru prasītāja pārmet Komisijai, ka tā nav izvērtējusi *TAROM* nelielo tirgus daļu starptautiskajos maršrutos, ir jānorāda, ka šī nelielā tirgus daļa, pieņemot, ka tā ir pierādīta, nevar ietekmēt konstatējumu, saskaņā ar kuru *TAROM* situācija un risks, ka tā īsā termiņā izbeidz darbību, varēja apdraudēt Rumānijas savienojamību kopumā, un īpaši – noteiktu Rumānijas reģionu savienojamību, un radītu kaitējumu pasažieriem, kuri izmanto gaisa pārvadājumu pakalpojumus, kā arī, plašākā nozīmē – minēto reģionu ekonomiskajai situācijai vai noteiktai infrastruktūrai, kā, piemēram, reģionālajām lidostām, kā tas izriet arī no apstrīdētā lēmuma 63. apsvēruma.

74 Ņemot vērā *TAROM* nozīmi Rumānijas reģionu savienojamībā un sekas, kādas *TAROM* aiziešanai no tirgus būtu šajos reģionos, Komisija nešauboties varēja tikai uz šī pamata secināt, ka atbalsta pasākums atbilst pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētajām prasībām.

75 No iepriekš minētā izriet, ka prasītāja nav iesniegusi norādes saistībā ar pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzēto prasību pārbaudi, kuras varētu pierādīt nopietnu grūtību pastāvēšanu, kuru dēļ Komisijai būtu bijis jārodas šaubām par atbalsta pasākuma saderību ar iekšējo tirgu, it īpaši attiecībā uz sociālo grūtību vai tirgus nepilnību rašanās risku atbalsta pasākuma neesamības gadījumā vai to, ka atbalsta pasākuma mērķis ir tās novērst vai labot.

76 Tādēļ pirmais pamats un trešā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

– Par norādēm uz nopietnu grūtību pastāvēšanu saistībā ar neatkārtošanas nosacījuma ievērošanu atbalsta pasākumā

77 Trešā pamata otrajā daļā, kurā ir atsauce uz otro pamatu, prasītāja apgalvo, ka, atļaujot atbalsta pasākumu, Komisija ir pārkāpusi tā saukto neatkārtošanas nosacījumu, kas paredzēts pamatnostādņu 70. punktā. Komisija neesot ņēmusi vērā faktu, ka, pirmkārt, *TAROM* līdz 2019. gadam bija saņēmusi vairākus kapitāla palielinājumus, ar kuriem tika īstenots atbalsts tās pārstrukturēšanai, ko tā saņēma vēl pirms Rumānijas pievienošanās Savienībai (turpmāk tekstā – "atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai"), un, otrkārt, ka ar to saistītais pārstrukturēšanas plāns tika īstenots līdz 2019. gadam un tādējādi pats atbalsts tika īstenots līdz minētajam gadam. Turklāt neatkārtošanas nosacījuma piemērošanas kontekstā neesot nozīmes apstāklim, ka šādu atbalstu var uzskatīt par jau pastāvošu atbalstu.

78 Komisija uzskata, ka prasītājas argumenti ir jānoraida.

79 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pamatnostādņu 70. punktu, lai samazinātu bezrūpīgas rīcības risku, pārlieku liela riska uzņemšanās stimulus un iespējamos konkurences kropļojumus, atbalstu grūtībās nonākušiem uzņēmumiem drīkst piešķirt tikai vienai pārstrukturēšanas darbībai.

80 Minēto pamatnostādņu 71. punktā šajā kontekstā ir paredzēts, ka, paziņojot Komisijai par plānotu glābšanas vai pārstrukturēšanas atbalstu, dalībvalstij jānorāda, vai attiecīgais uzņēmums jau iepriekš ir saņēmis glābšanas atbalstu, pārstrukturēšanas atbalstu vai pārstrukturēšanas pagaidu atbalstu, tostarp šāda veida atbalstu, kas piešķirts pirms šo pamatnostādņu spēkā stāšanās dienas, vai nepaziņotu atbalstu. Ja tas tā ir un ja ir pagājuši mazāk nekā desmit gadi kopš atbalsta piešķiršanas, pārstrukturēšanas perioda beigām vai pārstrukturēšanas plāna īstenošanas apstādināšanas (ņemot vērā visnesenāko no šiem notikumiem), Komisija saskaņā ar šīm pamatnostādnēm neatļauj piešķirt papildu atbalstu.

81 Apstrīdētā lēmuma 87.–89. apsvērumā Komisija ir secinājusi, ka pamatnostādņu 70.–75. punktā paredzētais atbalsta neatkārtošanas nosacījums ir ievērots. Šajā ziņā tā izvērtēja līdz 2019. gadam veiktās vairākkārtējās *TAROM* kapitāla palielināšanas ietekmi. Tā uzskatīja, ka ar to ir īstenots atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai pirms Rumānijas pievienošanās Savienībai. Šajā ziņā tā ir norādījusi, ka minētais atbalsts, ko veidoja Rumānijas aizdevums un garantija *TAROM* piešķirtajiem aizdevumiem, tika īstenots līdz 2019. gadam, jo šī valsts aizstāja *TAROM*, lai atmaksātu minētos aizdevumus, un ka pēdējās minētās parādsaistības, kas izrietēja no šajā ziņā veiktajiem maksājumiem, tika kapitalizētas, palielinot tās kapitālu par labu minētajai valstij.

82 Šajā lietā prasītāja būtībā apgalvo, ka atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai īstenošanas apstākļi neļauj uzskatīt, ka ir izpildīts neatkārtošanas nosacījums. Proti, apstrīdētajā lēmumā neesot ievērots termiņš, kam jābūt īsākam par desmit gadiem neatkarīgi no tā, kurš gadījums no pamatnostādņu 71. punktā uzskaitītajiem būtu izmantots.

83 Pirmkārt, attiecībā uz pamatnostādņu 71. punktā paredzēto pirmo gadījumu, proti, ka kopš pārstrukturēšanas atbalsta piešķiršanas dienas ir pagājuši mazāk nekā desmit gadi, no judikatūras izriet, ka atbalsts ir jāuzskata par piešķirtu no brīža, kad saskaņā ar piemērojamajiem valsts tiesību aktiem saņēmējam ir piešķirtas tiesības saņemt atbalstu, kas tiek sniegts no valsts līdzekļiem, un tādējādi attiecīgo līdzekļu faktiska nodošana nav uzskatāma par izšķirošu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 21. marts, *Magdeburger Mühlenwerke*, C-129/12, EU:C:2013:200, 40. punkts; 2019. gada 19. decembris, *Arriva Italia* u.c., C-385/18, EU:C:2019:1121, 36. punkts, un 2021. gada 20. maijs, *Azienda Sanitaria Provinciale di Catania*, C-128/19, EU:C:2021:401, 45. punkts).

84 Kā izriet no apstrīdētā lēmuma un Komisijas atbildes uz procesa organizatorisko pasākumu, atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai sastāv no aizdevuma un vairākām citu aizdevumu garantijām, ko Rumānijas valsts ir piešķīrusi *TAROM* ar pieciem Rumānijas valdības lēmumiem un rīkojumiem, kuri pieņemti laikā no 1997. līdz 2003. gadam. Pēc tam 2004. gadā *Consiliul Concurenței* (Konkurences padome, Rumānija) atļāva sniegt atbalstu *TAROM* pārstrukturēšanai.

85 No tā izriet, ka atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai dažādo sastāvdaļu piešķiršana notika laikā no 1997. līdz 2003. gadam, precizējot, kā tas izriet no Komisijas sniegtajiem paskaidrojumiem tiesas sēdē, ka visas šādi piešķirtās aizdevumu garantijas tika izmantotas tūlīt pēc to piešķiršanas.

86 Turklāt valsts atbalsta pasākuma raksturs, kas izpaužas kā atbalsta saņēmējam piešķirto aizdevumu garantēšana, noteikti nozīmē, ka, tiklīdz tiek izmantota garantija, šajā sakarā veiktie maksājumi var attiekties uz visu aizdevuma laikposmu. Tomēr tas neietekmē atbalsta piešķiršanas datumu, līdz ar to visi argumenti par maksājumiem saistībā ar vēlāk sniegtajām garantijām nav efektīvi.

87 Turklāt Komisija apstrīdētā lēmuma 88. apsvērumā būtībā ir paskaidrojusi, ka Rumānijas valsts veiktie maksājumi, piemērojot garantijas, kas ietilpa atbalstā *TAROM* pārstrukturēšanai, un no tā izrietošā *TAROM* parādsaistību kapitalizācija, palielinot kapitālu par labu šai valstij līdz 2019. gadam, ir uzskatāmi tikai par šī atbalsta vienkāršu īstenošanu.

88 Šajā ziņā prasītāja neapstrīd Komisijas apgalvojumu, ka aizdevumu garantiju izmantošanas nosacījumi, kā arī parādsaistību, kas radušās no Rumānijas valsts veiktajiem maksājumiem, piemērojot šīs garantijas, kapitalizācija, palielinot *TAROM* kapitālu par labu šai valstij, bija paredzēti dažādos šī sprieduma 84. punktā minētajos lēmumos un rīkojumos un tātad pat pirms Rumānijas pievienošanās Savienībai.

89 Proti, prasītāja vienīgi apgalvo, ka Komisijai esot bijis jāpārliecinās, ka Rumānijas valsts sniegtās garantijas ir izmantotas saskaņā ar nosacījumiem, par kuriem sākotnēji bija panākta vienošanās, tās piešķirot. Tomēr, neievērojot šī sprieduma 43. punktā atgādinātos pierādīšanas pienākuma noteikumus, tā nav iesniegusi nevienu pierādījumu vai norādi, ka šie nosacījumi dažādo attiecīgo garantiju īstenošanas laikposmā būtu grozīti.

90 Šajā ziņā prasītāja tiesas sēdē apgalvoja, ka Komisijai esot bijis jāpārliecinās par apstākļiem, kādos tika īstenots atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai, pārbaudot ikgadējos ziņojumus, kas dalībvalstīm jāsagatavo saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108. panta] piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.), 21. pantu un Regulas 2015/1589 26. pantu, lai kliedētu jebkādas šaubas par atbalsta pasākuma neatkārtošanas nosacījuma ievērošanu.

91 Taču, neievērojot šī sprieduma 43. punktā atgādinātos pierādīšanas pienākuma noteikumus, prasītāja nav iesniegusi nevienu pierādījumu par to, ka, pirmām kārtām, Rumānija atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai īstenošanas laikā nebūtu izpildījusi pienākumu sagatavot Regulas Nr. 659/1999 21. pantā un Regulas 2015/1589 26. pantā paredzētos ikgadējos ziņojumus un, otrām kārtām, ka no šiem ikgadējiem ziņojumiem izrietētu, ka minētais atbalsts būtu īstenots ar citādiem nosacījumiem nekā Konkurences padomes apstiprinātie.

92 Līdz ar to nevar apgalvot, ka Komisijai bija jābūt šaubām par to, vai ir ievērots pamatnostādņu 71. punktā paredzētais mazāk nekā desmit gadu termiņš, kas aprēķināts, sākot no atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai piešķiršanas dienas.

93 Otrkārt, attiecībā uz pamatnostādņu 71. punktā paredzēto otro un trešo gadījumu, proti, ka ir pagājis mazāk nekā desmit gadu ilgs laikposms kopš pārstrukturēšanas perioda un pārstrukturēšanas plāna īstenošanas beigām, prasītāja apgalvo, ka maksājumi, kas veikti pēc atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai ietvaros piešķirto garantiju izmantošanas un no tā izrietošo parādsaistību kapitalizācijas – kuras rezultāts ir tās kapitāla palielināšana – līdz 2019. gadam, pierāda, ka, no vienas puses, pārstrukturēšana ilga līdz minētajam gadam un, no otras puses, pārstrukturēšanas plāna īstenošana beidzās minētajā gadā.

94 Konkrētāk, prasītāja būtībā uzskata, ka atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai īstenošana bija daļa no pārstrukturēšanas plāna, kura izbeigšana sakrīt ar pārstrukturēšanas perioda beigām.

95 Pirmām kārtām, attiecībā uz jēdzienu "pārstrukturēšanas periods" ir jānorāda, ka pamatnostādņu 7. punktā ir norādīts, ka neveiksmīgs uzņēmums var veikt pārstrukturēšanu, kā rezultātā tas atsakās no konkrētām strukturāli zaudējumus radošām darbībām, un var pārorganizēt paliekošās darbības uz tādiem pamatiem, kas paver pamatotas ilgtermiņa dzīvotspējas izredzes.

96 Saskaņā ar pamatnostādņu 45. punktu pārstrukturēšana var ietvert vienu vai vairākus šādus elementus: saņēmēja darbības reorganizācija un racionalizācija uz efektīvākiem pamatiem, kas parasti ietver zaudējumus nesošu darbību izbeigšanu, to esošo darbību pārstrukturēšana, kuras var atkal padarīt konkurētspējīgas, un, iespējams, diversifikācija, pievēršoties jaunām un dzīvotspējīgām darbībām. Pārstrukturēšana parasti ietver arī finanšu pārstrukturēšanu, kas izpaužas kā kapitāla ieguldījumi, ko veikuši jauni akcionāri vai esošie akcionāri, un esošo kreditoru piešķirtā parādu samazināšana.

97 Šajā kontekstā pamatnostādņu 47. punktā ir precizēts, ka "pārstrukturēšanas periodam jābūt pēc iespējas īsākam", un tādējādi šīs pamatnostādnes – tostarp to 71. punkts – ir balstītas uz īsas pārstrukturēšanas koncepciju.

98 No iepriekš minētā izriet, ka jēdziens "pārstrukturēšanas periods" attiecas uz laikposmu, kurā tiek veikti šī sprieduma 96. punktā uzskaitītie pasākumi. Tādējādi tas principā atšķiras no tā, kura laikā tiek īstenots valsts atbalsta pasākums.

99 Tomēr, neievērojot šī sprieduma 43. punktā atgādinātos pierādīšanas pienākuma noteikumus, prasītāja nav iesniegusi nevienu pierādījumu vai norādi, ka šī sprieduma 98. punktā definētais pārstrukturēšanas periods būtu beidzies pēc 2005. gada – pretēji tam, kas izriet no apstrīdētā lēmuma 24. apsvēruma – un katrā ziņā mazāk nekā desmit gadus pirms atbalsta pasākuma noteikšanas.

100 Otrām kārtām, par jēdzienu "pārstrukturēšanas plāns" ir jāatgādina, ka, lai grūtībās nonākuša uzņēmuma pārstrukturēšanas atbalsta projekts būtu saderīgs ar LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktu, tam ir jābūt saistītam ar pārstrukturēšanas plānu, kura mērķis ir samazināt vai pārorientēt tā saimniecisko darbību (spriedumi, 1994. gada 14. septembris, Spānija/Komisija, no C-278/92 līdz C-280/92, EU:C:1994:325, 67. punkts, un 2006. gada 6. aprīlis, *Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke*/Komisija, T-17/03, EU:T:2006:109, 43. punkts; šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2007. gada 12. septembris, *Olympiaki Aeroporia Ypiresies*/Komisija, T-68/03, EU:T:2007:253, 88. punkts).

101 Tādējādi tas, ka pārstrukturēšanas atbalsts ir saistīts ar pārstrukturēšanas plānu, nenozīmē, ka šis atbalsts pats par sevi ir daļa no pārstrukturēšanas plāna, jo pēdējā minētā esamība savukārt ir būtisks nosacījums, lai šādu atbalstu varētu uzskatīt par saderīgu ar iekšējo tirgu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 17. jūlijs, *Westfälisch-Lippischer Sparkassen- und Giroverband* /Komisija, T-457/09, EU:T:2014:683, 283. punkts).

102 Šādu interpretāciju apstiprina jēdziens "pārstrukturēšanas plāns", kas lietots pamatnostādnēs, kuru 45.–52. punktā ir definēti tā mērķi un saturs, tostarp tā saistība ar pārstrukturēšanas atbalstu.

103 Proti, pamatnostādņu 45. un 46. punktā ir noteikts, ka šāda atbalsta gadījumā attiecīgā dalībvalsts iesniedz Komisijai pārstrukturēšanas plānu, un tādējādi atbalsta piešķiršana ir atkarīga no šī plāna īstenošanas. Minēto pamatnostādņu 45. punktā ir izklāstīti elementi, kas var būt ietverti pārstrukturēšanas plānā, ņemot vērā, ka neviens no šiem elementiem neattiecas uz atbalstu pārstrukturēšanai. No pamatnostādņu 47. punkta izriet, ka šādam plānam ir jāļauj atjaunot saņēmēja ilgtermiņa dzīvotspēju pieņemamā termiņā un pamatojoties uz reāliem pieņēmumiem.

104 No tā izriet, ka pamatnostādnēs jēdziens "atbalsta pasākuma īstenošana" ir nošķirts no jēdziena "pārstrukturēšanas plāna īstenošana".

105 Taču, ja prasītāja apgalvo, ka apstāklis, ka atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai tika īstenots līdz 2019. gadam, nozīmē, ka pārstrukturēšanas plāns arī ir ildzis līdz 2019. gadam, tā neievēro nedz šī sprieduma 100. un 101. punktā minētās judikatūras tvērumu, nedz valsts atbalsta pasākuma īstenošanas jēdziena nošķiršanu no pārstrukturēšanas plāna īstenošanas jēdziena.

106 Līdz ar to prasītājas argumentācija, kas vērsta uz to, lai pierādītu, ka Komisijai bija jābūt šaubām par pārstrukturēšanas perioda beigu datumu vai datumu, kurā izbeidzās pārstrukturēšanas plāns, ir jānoraida.

107 Treškārt, prasītāja kritizē apsvērumus, kurus Komisija ir paudusi apstrīdētā lēmuma 88. apsvērumā, ka atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai ir pastāvošs atbalsts, jo Konkurences padome to bija apstiprinājusi pirms Rumānijas pievienošanās Savienībai datuma. It īpaši Komisija neesot pārbaudījusi, vai pārstrukturēšanas atbalsts patiešām ir pastāvošs atbalsts Akta par Bulgārijas Republikas un Rumānijas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV 2005, L 157, 203. lpp.), V pielikuma 2. sadaļas 4. punkta izpratnē, kurā prasīts, ka par šāda veida atbalstu Komisijai ir jāpaziņo četru mēnešu laikā, skaitot no pievienošanās dienas, un ierobežo klasificēšanas par pastāvošu atbalstu sekas līdz trim gadiem pēc tā gada beigām, kas seko minētajai pievienošanās dienai.

108 Tomēr, lai gan nav vajadzības pārbaudīt, vai atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai kvalificēšana par pastāvošu atbalstu ir atbilstoša nosacījuma par neatkārtošanu piemērošanas kontekstā, ir jākonstatē, ka Komisija nav pamatojusies uz šādu kvalifikāciju, lai pārbaudītu, vai minētais nosacījums izpildīts saistībā ar atbalsta pasākumu šajā lietā. Līdz ar to prasītājas argumentācija nevar ietekmēt apstrīdētā lēmuma tiesiskumu.

109 No iepriekš minētā izriet, ka prasītāja nav iesniegusi tādas norādes par neatgūšanas nosacījuma ievērošanu, kas liecinātu par nopietnu grūtību pastāvēšanu, kuru dēļ Komisijai būtu bijis jārodas šaubām par atbalsta pasākuma saderību ar iekšējo tirgu.

110 Tātad trešā pamata otrā daļa ir jānoraida.

– Par norādēm uz nopietnu grūtību pastāvēšanu saistībā ar prasītājas procesuālo tiesību neievērošanu

111 Ar trešā pamata trešo daļu prasītāja apgalvo, ka atbalsta pasākuma pārbaudes procedūras iznākums varētu būt citāds, ja Komisija būtu ievērojusi prasītājas procesuālās tiesības, dodot tai iespēju sniegt apsvērumus par šo pasākumu un iesniegt informāciju par faktiem vai cita veida informāciju.

112 Jākonstatē, kā norāda Komisija, ka šāda argumentācija nav efektīva, lai apstrīdētu lēmumu, ar kuru Komisija valsts atbalstu atzīst par saderīgu ar iekšējo tirgu, nesākot formālu izmeklēšanas procedūru.

113 Lēmuma nesākt oficiālo izmeklēšanas procedūru tiesiskums ir atkarīgs no tā, vai Komisija ir saskārusies ar nopietnām grūtībām tai paziņotā valsts atbalsta pasākuma izskatīšanā.

114 Taču prasītājas iespēja sniegt apsvērumus par atbalsta pasākumu un iesniegt Komisijai informāciju par faktiem vai cita veida informāciju nevar pierādīt nopietnu grūtību esamību, kuru dēļ Komisijai būtu jārodas šaubām par atbalsta pasākuma saderību ar iekšējo tirgu.

115 Tādējādi trešā pamata trešā daļa un minētais pamats kopumā ir jānoraida.

Par ceturto pamatu – pienākuma norādīt pamatojumu LESD 296. panta izpratnē neizpildi

116 Prasītāja uzskata, ka Komisija nav izpildījusi pienākumu norādīt pamatojumu, jo tā nav minējusi ne iemeslu, kādēļ *TAROM* darbība ir jāuzskata par īpaši svarīgu Rumānijai, ne arī *TAROM* tirgus daļas Rumānijas tirgus iekšzemes un starptautiskajā segmentā. Turklāt apstrīdētajā lēmumā esot nepilnīgi paskaidrojumi par iespēju dublēt *TAROM* sniegtos pakalpojumus, un šis lēmums esot pretrunīgs un nepilnīgs attiecībā uz neatkārtošanas nosacījuma piemērošanu.

117 Komisija uzskata, ka prasītājas argumenti ir jānoraida.

118 Šajā ziņā jāatgādina, ka LESD 296. pantā prasītais pamatojums ir būtiska formāla prasība (spriedums, 2015. gada 18. jūnijs, *Ipatau*/Padome, C-535/14 P, EU:C:2015:407, 37. punkts), tam ir jābūt pielāgotam attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami un viennozīmīgi jāatspoguļo iestādes – akta autores – argumentācija, lai ieinteresētajām personām ļautu noskaidrot pieņemtā akta pamatojumu un kompetentajai tiesai veikt pārbaudi. Tādējādi prasība norādīt pamatojumu ir jāvērtē atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem, it īpaši, ņemot vērā tiesību akta saturu, izvirzītā pamatojuma būtību un interesi, kāda tiesību akta adresātiem vai citām personām, kuras tas skar LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē, var būt attiecībā uz paskaidrojumu saņemšanu. Netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu norādīti visi atbilstošie faktiskie un juridiskie apstākļi, jo jautājums, vai tiesību akta pamatojums atbilst LESD 296. panta prasībām, ir jāizvērtē, ņemot vērā ne tikai šā tiesību akta formulējumu, bet arī tā kontekstu, kā arī visu attiecīgo jomu regulējošo tiesību normu kopumu (spriedums, 1998. gada 2. aprīlis, Komisija/*Sytraval* un *Brink's France*, C-367/95 P, EU:C:1998:154, 63. punkts, un 2008. gada 15. aprīlis, *Nuova Agricast*, C-390/06, EU:C:2008:224, 79. punkts).

119 Turklāt lēmumā, kas pieņemts pēc iepriekšējās izskatīšanas stadijas, kurā valsts atbalsta pasākums atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu, un kas pieņemts īsā termiņā, ir tikai jāizklāsta iemesli, kuru dēļ Komisija uzskata, ka tai nav būtisku grūtību novērtēt attiecīgā atbalsta saderīgumu ar iekšējo tirgu (spriedumi, 2008. gada 22. decembris, *Régie Networks*, C-333/07, EU:C:2008:764, 65. punkts, un 2011. gada 27. oktobris, Austrija/*Scheucher-Fleisch* u.c., C-47/10 P, EU:C:2011:698, 111. punkts).

120 Šajā lietā, runājot vispirms par par *TAROM* sniegto pakalpojumu īpašās nozīmes Rumānijai pamatojuma kritiku, Komisija apstrīdētā lēmuma 60.–64. apsvērumā ir izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka atbalsta pasākums atbilst pamatnostādņu 43. un 44. punktā paredzētajām prasībām, jo *TAROM* darbībai, proti, pasažieru gaisa transporta pakalpojumiem, kurus tā nodrošināja, ir īpaša nozīme Rumānijai šī sprieduma 49. punktā izklāstīto iemeslu dēļ.

121 Turpinājumā – attiecībā uz to, ka apstrīdētajā lēmumā nav norādītas *TAROM* piederošās tirgus daļas Rumānijas tirgus iekšzemes un starptautiskajā segmentā, no šī sprieduma 50.–53. un 73. punkta izriet, ka šāda norāde nebija nepieciešama, lai Komisija varētu analizēt iespējamās *TAROM* darbības izbeigšanas negatīvās sekas visai Rumānijas gaisa transporta nozarei, kā arī vispārīgāk – Rumānijas ekonomikai un lai tā varētu secināt, ka atbalsta pasākums atbilst pamatnostādņu 43. un 44. punkta prasībām.

122 Turklāt saistībā ar pārmetumu par pamatojumu attiecībā uz iespēju dublēt *TAROM* pakalpojumus ir jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 61. apsvērumā Komisija, pamatojoties uz šī lēmuma 17.–19. apsvērumu, ir uzskatījusi, ka nešķiet iespējams, ka ar *TAROM* konkurējošās aviosabiedrības varētu pilnībā pārņemt *TAROM* ekskluzīvi apkalpotos iekšējos savienojumus, jo to vēlme ienākt šajā tirgū visdrīzāk ir neliela. Šajā ziņā minētā lēmuma 17. apsvērumā ir norādīts, ka šie iekšējie maršruti minētajām konkurentēm, kas ir zemo cenu aviosabiedrības, neesot pievilcīgi, jo pieprasījums pēc šiem maršrutiem ir neliels pasažieru skaita uz lidojumu ziņā un tajos nav rentabli izmantot lielākas lidmašīnas par *TAROM* izmantotajām, kādas ir šo konkurējošo aviosabiedrību lidmašīnas. Šī paša lēmuma 18. apsvērumā ir uzsvērts, ka attiecībā uz *TAROM* apkalpotajiem maršrutiem nepastāv reālas tuvumā esošu lidostu, minimālā ceļā pavadītā laika un nosēšanās skaita, lai nonāktu galamērķī, alternatīvas, jo tās konkurentu piedāvātie lidojumi starptautiskajos maršrutos ir iespējami tikai ar vienu vai divām nosēšanās reizēm. Visbeidzot, apstrīdētā lēmuma 19. apsvērumā ir norādīts, ka *TAROM* konkurentes nevarēja dažos mēnešos piedāvāt papildu jaudu, lai pārņemtu maršrutus, kuri vairs netiktu apkalpoti, un ka tad, ja tās to darītu, piedāvātie pakalpojumi nebūtu tādā pašā līmenī kā *TAROM* pakalpojumi lidojumu biežuma un pakalpojuma kvalitātes ziņā.

123 Visbeidzot, attiecībā uz argumentiem par pamatojumu saistībā ar atbalsta *TAROM* pārstrukturēšanai īstenošanu līdz 2019. gadam pietiek norādīt, kā tas izriet no šī sprieduma 100.–106. punkta, ka šī īstenošana neietekmē principu "vienreiz un pēdējoreiz", kura ievērošana ir prasīta pamatnostādņu 70.–75. punktā, un tātad atbalsta pasākuma saderību šajā ziņā. Līdz ar to Komisijai apstrīdētajā lēmumā nebija jānorāda, ka atbalsts *TAROM* pārstrukturēšanai tika īstenots līdz 2019. gadam.

124 Tādēļ ceturtais pamats ir jānoraida.

125 No visa iepriekš minētā izriet, ka prasība ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

126 Atbilstoši Reglamenta 134. panta 1. punktam lietas dalībniekam, kuram nolēmums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram nolēmums ir labvēlīgs. Tā kā prasītājai spriedums ir nelabvēlīgs, tai ir jāpiespriež segt savus, kā arī atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus saskaņā ar tās prasījumiem.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (desmitā palāta paplašinātā sastāvā)

nospriež:

1) Prasību noraidīt.

2) *Wizz Air Hungary Légiközlekedési Zrt.* (*Wizz Air Hungary Zrt.*) sedz savus, kā arī atlīdzina Eiropas Komisijas tiesāšanās izdevumus.

Papasavvas Kornezov Buttigieg

Hesse Petrlík

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2022. gada 4. maijā.

[Paraksti]